

# Forskning på andrespråklæreres oppfatninger

*Lise Iversen Kulbrandstad<sup>1</sup>, Birgitta Ljung Egeland<sup>2</sup>, Marte Nordanger<sup>1</sup>, Christina Olin-Scheller<sup>2</sup>*

<sup>1</sup>Høgskolen i Innlandet, <sup>2</sup>Karlstads universitet

## Sammendrag

Spørsmålet om hva som påvirker læreres profesjonelle praksiser, har fått stadig mer oppmerksomhet de siste årene. En forskningsretning som har økt i omfang, er studier av hvordan læreres oppfatninger av ulike sider ved undervisning og læring påvirker praksis i barnehager og klasserom. Andrespråklæreres oppfatninger er et relativt nytt temaområde i den nordiske andrespråksforskningen, men har lengre tradisjoner i den internasjonale forskningen, da kjent som forskning på «teacher beliefs», «teacher thinking» eller «teacher cognition». Sammenhengen mellom oppfatninger og praksis er ett tema i denne forskningen, men også andre emner har blitt studert, som for eksempel oppfatninger av flerspråklighet. I denne artikkelen gir vi innledningsvis et blikk inn i tidligere andrespråksforskning på feltet – med vekt på den norske delen av forskningen. Med utgangspunkt i noen sentrale engelskspråklige oversiktsartikler diskuterer vi teoretiske og metodologiske tilnærminger. Et vesentlig spørsmål er nettopp sammenhengen mellom oppfatninger og praksis og hvordan denne sammenhengen kan utforskes. Avslutningsvis understreker vi betydningen av metodemangfold og viktigheten av at ny forskning om læreropfatninger tar utgangspunkt i tidligere innsikt og er seg bevisst teoretiske ståsted og metodologiske valg.

Nøkkelord: *læreropfatninger, andrespråksundervisning, andrespråklærer, flerspråklighet, teoretisk og metodologisk utvikling*

### Læreroppfatninger som tema i andrespråksforskning

Formålet med denne artikkelen er først å gi et innblikk i andrespråksforskning om læreroppfatninger – med hovedvekt på den norske forskningen og så diskutere teoretiske og metodologiske tilnærminger til studier av slike oppfatninger. Det siste vil vi gjøre med utgangspunkt i to sentrale engelskspråklige oversiktsartikler: Burns, Freeman og Edwards (2015) og Fives og Buehl (2012).

En viktig begrunnelse for å studere læreroppfatninger har vært en antagelse om at det er en sammenheng mellom oppfatninger og praksis (Fives og Buehl 2012:480). Karen Johnsons studie fra 1992 er et tidlig eksempel på en studie som utforsker en slik sammenheng blant andrespråkslærere. Hun fant at de fleste av lærerne hun studerte, gav uttrykk for det som omtales som et funksjonsbasert syn på det å lære et andrespråk, mens noen hadde en ferdighetsorientert tilnærming og noen en regelbasert. Johnson valgte tre lærere som var klare representanter for hvert av de tre perspektivene, til en oppfølgende klasseromsstudie. I den fant hun at de underviste på ulike måter, og alle tre i tråd med den teoretiske oppfatningen de hadde (Johnson 1992). Senere studier har beskrevet sammenhengen mellom oppfatninger og praksis som mer kompleks. Fives og Buehl oppsummerer for eksempel med at oppfatninger kan fungere som filter som bidrar til å tolke situasjoner, som rammeverk for å ta avgjørelser og som veiledninger for handling (s. 478).

Basert på en tidsskriftsanalyse tegner Macaro (2010) andrespråksforskningens landskap i form av fire sentrale temaområder. Lærere og innlæreres oppfatninger av andrespråkslæring er ett av disse. Temaet deles videre inn i fire undertema: hvordan lærere ser på sin egen praksis, hvordan læreres oppfatninger oppstår, hvordan læreres oppfatninger kan endres og føre til endring i praksis og hvilke oppfatninger lærere har om sine elever (s. 18–19). Et sentralt bidrag innenfor den internasjonale andrespråksforskningen er Simon Borgs bok fra 2006 *Teacher Cognition and Language Education* som både gjør opp en status for forskningen på dette tidspunktet og diskuterer metodiske tilnærminger. Boka ble med dette en tydelig markør av at utforskning av «teacher beliefs» var satt på dagordenen i språkforskningen. Den er da også en av de mest siterte kildene på tvers av ulike temaområder i anvendt lingvistikk i perioden 2005–2016 (Lei og Liu 2018).

I norsk og nordisk andrespråksforskning har ikke utforskning av læreroppfatninger skjedd i et så stort omfang at det ville fylle ett av fire

tematiske områder. En analyse av bidrag til de norske NOA-konferansene (Kulbrandstad 2012) og av de fem første årgangene av *Nordand. Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* (Holmen og Kulbrandstad 2013) viste at studier av læreropfatninger sjelden forekom. Verken jubileumsnummeret til *NOA* fra 2015 eller den ferske antologien med status over norsk andrespråksforskning (Gujord og Randen red. 2018) inneholder egne artikler om emnet. Selv om læreropfatninger hittil ikke har vært et sentralt tema, har det imidlertid både i norsk og i den øvrige nordiske andrespråksforskningen vært en voksende interesse for området de siste tiårene.

L.A. Kulbrandstad (2007) rapporterer for eksempel fra en studie av lærerstudenters holdninger til tradisjonelle og nyere former for språklig variasjon, mens Palviainen (2012) undersøker finske universitetsstudenters oppfatning av ulike kontekster for læring av svensk i Finland. Danbolt og L.I. Kulbrandstad (2008) studerer andrespråklæreres refleksjoner og oppfatninger om andrespråklæring og om det å delta i aksjonsforskning. Også noen norske doktorgradsavhandlinger belyser temaet: Monsen (2014) studerer læreres oppfatninger av bruk av tester i språklig heterogene klasserom, Alstad (2013) undersøker barnehagelæreres oppfatninger som del av deres andrespråksdidaktiske praksiser, og Pesch (2018a) utforsker syn på flerspråklighet hos norske og tyske barnehagelærere og foreldre.

Siden 2018 har antall artikler som omhandler læreropfatninger, økt. I *NOA* skriver Pesch (2018b) en artikkel basert på doktorgradsavhandlingen sin, mens Golden og L.A. Kulbrandstad (2019) analyserer andrespråklæreres oppfatninger om det europeiske rammeverket samlet inn gjennom et nettbasert spørreskjema. I *Nordand* utforsker Huhtala, Vesalainen, Hildén og Rautopuro (2019) sammenhengen mellom finske svenskklæreres oppfatninger, undervisningspraksiser og elevers læringsresultater i en bredt anlagt kvantitativ spørreundersøkelse, mens Jakobsen (2019) foretar en kvalitativ studie av tre andrespråklæreres oppfatninger om respons på tekster skrevet av voksne nybegynnere i svensk. Hedman og Magnusson (2020) utforsker legitimeringen av svensk som andrespråk i videregående via en analyse av læreres synspunkter og diskurser.

Den flerspråklige vendingen i andrespråksforskningen (May red. 2014) har ført til en styrket interesse for oppfatninger av flerspråklighet. Alisaari, Heikkola, Commins og Acquah (2019) og Lundberg (2019)

studerer henholdsvis finske og svenske læreres syn på flerspråklighet som følge av migrasjon og i lys av skolens tradisjonelt monolingvale norm. Begge studier finner at lærerne hovedsakelig har positive holdninger, men samtidig også at det er variasjon. De som underviser i områder preget av mangfold, framstår generelt sett med mer positive oppfatninger om flerspråklighet og bruk av elevenes førstespråk som læringsressurs. Også læreres egne erfaringer med å lære og bruke flere språk har vist seg å være viktig for deres oppfatninger og praksis (Gilham og Fürstenau 2020).

For andrespråksforskningen er også studier av generelle lærergruppers oppfatninger av læringssituasjonen til flerspråklige elever relevant. Lucas, Villegas og Martin (2015) og Pettit (2011) er eksempler på slike generelle oppsummeringer med base i nord-amerikansk forskning. I begge studiene er et utgangspunkt at læreres oppfatninger av en elevgruppe er viktig for de forventningene lærerne har til elevene. En utfordring har vært at lærere flest har lite kunnskap om elevgruppa. Oppfatningene preges av et mangelsyn som kan føre til at det stilles lavere krav og forventninger (se også Murphy og Torff 2019). Pettit finner både sammenheng mellom læreres oppfatninger og praksis, og at oppfatninger kan endres. Lærerutdanning pekes ut som en viktig kilde til at det etableres oppfatninger, men samtidig beskrives lærerutdanningen i USA på det aktuelle tidspunktet som kjennetegnet av det Pettit omtaler som «poverty of language learning» i den forstand at utdanningen gir lite innsikt om språklæring og flerspråklige elever. Blant nye norske studier av oppfatninger av flerspråklighet har Randen, Danbolt og Palm (2015) studert oppfatningene til lærerutdannere, Haukås (2018) til fremmedspråklærere, Hegna og Speitz (2020) til PPU-studenter og Iversen (2020) til grunnskolelærerstudenter. Svenske spesiallæreres oppfatninger av flerspråklige elever med dysleksi er utforsket av Jalali-Moghadam og Hedman (2016), mens Ganuza og Hedman (2015) har studert svenske tospråklige læreres oppfatninger om blant annet morsmålsundervisning.

Som vi nå har sett, har interessen for studier av læreropfatninger økt det siste tiåret i den nordiske forskningen. En grunn kan være et skiftende syn på lærere i samfunnet. Lærerens rolle er styrket og det har skjedd en bevisstgjøring av læreryrket som en profesjon (Ekspertgruppa 2016). Profesjonstenkingen bygger på at lærere skaffer seg et bestemt teoretisk og metodisk kunnskapsgrunnlag gjennom høyere utdanning, men også på at man som yrkesutøver har et handlingsrom for profe-

sjonell skjønnsutøvelse (Molander og Terum 2008). Læreres oppfatninger er ett av elementene som former den profesjonelle skjønnsutøvelsen. Det gjør dem derfor interessante å studere.

### **Skiftende teoretiske tilnærminger til studier av andrespråklæreres oppfatninger**

Når det gjelder språkundervisning, er det ikke alle epoker i denne undervisningens historie som har gitt lærere profesjonelt handlingsrom. På 1960-tallet da den såkalte audiolingvale metoden var mye brukt i fremmedspråkopplæringen, skulle lærere forholde seg til faste mønstre i undervisningen. Metoden var forankret i behavioristisk psykologi og altså i forventninger om at språklærere skulle følge faste detaljerte metodiske anvisninger for hvordan språkbruk skulle tilrettelegges og øves i klasserommet. Oppgjøret med det behavioristiske læringssynet og framveksten av kognitiv psykologi førte til endringer i språkundervisningen. I Europa vokste interessen for kommunikative undervisningsmetoder fram fra midten av 1970-tallet. I disse tilnærmingene ble det forventet at lærere selv skulle velge mellom en rekke ulike aktiviteter tilpasset aktuelle språkbrukssituasjoner som elevene ville kunne møte utenfor klasserommet (Richards og Rodgers 2014). Burns mfl. (2015:587) bruker uttrykket «teachers as informed decision makers» om det nye synet på læreren som vokste fram. Skiftet i synet på lærerens oppgaver gjorde studier av språklæreres tenking og oppfatninger relevante for å forstå deres handlinger i klasserommet, jf. for eksempel studien til Johnson (1992) som ble nevnt innledningsvis.

Et viktig bidrag i oversiktsartikkelen til Burns, Freeman og Edwards (2015) er at den setter forskning på språklæreres oppfatninger (language teacher cognition/thinking) inn i en vitenskapsteoretisk og metodologisk kontekst. De identifiserer fire teoretiske perspektiver – fra en individuell/psykologisk/kognitiv posisjon via sosiale og sosio-historiske tilnærminger til språklæreroppfatninger forstått som komplekse, dynamiske system. På begynnelsen av 1990-tallet dominerte det individuelle, kognitive synet der hovedinteressen ligger i å identifisere og studere læreres tanker, oppfatninger og beslutningsprosesser – ofte i lys av praksis. Fra midten av 1990-tallet forankres stadig flere studier i sosiale perspektiver. I disse studeres læreroppfatninger som situerte i

den gitte sosiale konteksten der undervisning og læring faktisk finner sted. Tidsmessig sammenfaller dette med det som gjerne omtales som den sosiale vendingen i den internasjonale andrespråksforskningen (Firth og Wagner 1997, Block 2003). Den sosiale vendingen innebærer ikke bare anerkjennelsen av læreroppfatninger som kontekst-avhengige, men også erkjennelsen at de bør studeres som sådanne. Til grunn for denne vendingen lå også en fornyet interesse for sosiokulturell teori og for Lave og Wengers (1991) teori om situert læring. Dreiningen mot det sosiale og situerte i anvendt lingvistikk innebærer en vektlegging av de sosiale omgivelsene og deltakerrelevante perspektiver i forskningen. Læreroppfatninger og endringer i læreroppfatninger blir etter hvert studert ikke bare i en sosial, men også innenfor en sosio-historisk tilnærming, som er den tredje teoretiske tilnærmingen Burns mfl. (2015:592) skriver fram. Læreroppfatninger analyseres i en slik tilnærming i lys av både tidligere erfaringer og sosial praksis. Liksom i andrespråksforskningen mer allment innebærer den sosiale vendingen også nye epistemologiske ståsteder, først og fremst anerkjennelsen av den sosiale situasjonen som kilde til innsikt.

Fra midten av 2000-tallet vinner dynamiske perspektiver innpass i studiene av læreres tenking (Burns mfl. 2015:593), jf. også Dörnyei og Ryans (2015) omtale av en dynamisk vending i anvendt språkvitenskap. Allerede i 1997 publiserte Diane Larsen-Freeman den første artikkelen om andrespråklæring forstått med utgangspunkt i kaos- og kompleksitetsteori. Fra et slikt perspektiv inngår læreroppfatninger i dynamiske system som oppstår gjennom interaksjonen mellom ulike, sammenvevde elementer. Utviklingen er avhengig av utgangspunktet og beskrives som ikke-lineær. Burns mfl. (2015:593) mener forskning på læreroppfatninger som gjør bruk av en dynamisk, kompleks tilnærming kan gi nye innganger for å forstå det sentrale forholdet mellom oppfatninger, kunnskap og praksis. Et eksempel de trekker fram på en studie som bygger på kompleksitetsteori, er Kiss (2012). Noe av det som framheves i denne studien er hvordan oppfatninger formes fra ulike hold, som utdanning, prosesser, fysiske omgivelser, personlige forhold og interaksjoner, men samtidig også fra helt uventet hold, som for eksempel minner om tidligere opplevde episoder. I et slikt lys kan oppfatninger forstås som dynamiske, ikke-lineære, avhengige av tidligere erfaringer og samtidig være uforutsigbare.

## Ulike dimensjoner i forståelsen av oppfatninger

De ulike perspektivene som Burns, Freeman og Edwards trekker fram, illustrerer hvordan synet på språklæreroppfatninger har endret seg. Fives og Buehls (2012), som oppsummerer studier av læreroppfatninger på tvers av fag, beskriver også utviklingen fra oppfatninger forstått som et klart psykologisk begrep til et fenomen som studeres utfra sosiale, sosiokulturelle og situerte perspektiv. Fives og Buehl er særlig opptatt av skiftende forståelser av relasjonen mellom oppfatning og praksis og av spørsmålet om oppfatninger kan endres. I de ulike studiene finner de store variasjoner i hvordan læreroppfatninger har blitt definert og kommer selv fram til fem dimensjoner: grad av eksplisitt (implisitt–eksplisitt), grad av stabilitet i enkeltlæreres oppfatninger (stabil–dynamisk), om oppfatninger betraktes som individuelle (enkelstående) eller deler av et system, om de varierer på tvers av situasjoner eller er stabile (situert–generell) og om det skilles mellom kunnskap og oppfatninger eller ikke.

Ikke alle disse dimensjonene er like relevante i de ulike teoretiske tilnærmingene som Burns, Freeman og Edwards (2015) beskriver. For eksempel vil dimensjonen situert kontra generell være mer aktuell fra et sosialt og sosiokulturelt perspektiv enn dimensjonen stabil–dynamisk eller implisitt–eksplisitt, fordi fokus ligger på å forstå oppfatninger og tenkning i forhold til omgivelsene, heller enn om de er bevisste eller ubevisste, og om de endres i et utviklingsperspektiv. Innenfor kognitive tilnærminger har dimensjonene implisitt–eksplisitt og stabil–dynamisk vært mer sentral. Et fokus i slike studier har vært å studere hvilke oppfatninger som er mest åpne for endringer, og hvilke faktorer som kan påvirke endringer (Fives og Buehl 2012:475). Når endring har vært studert med en sosial/sosiokulturell tilnærming, kan spørsmålet om endring reformuleres til et spørsmål om læreroppfatninger er stabile eller varierer på tvers av kontekster:

a teacher may hold a stable belief about the viability of inquiring learning, but that belief may appear to shift as the teacher responds to more information from a specific learning context, such as the available resources and students' prior knowledge. (Fives og Buehl 2012:475)

Dette poenget har en klar relevans i både det norske og det svenske skolesystemet der det legges stor vekt på at lærere nettopp skal kunne tilpasse undervisningen til ulike elevgrupper. Læreres oppfatninger om hva som er god tilrettelegging av et emne, kan følgelig endre seg i en gitt situasjon fordi undervisningen skal tilpasses nye elevgrupper, for eksempel elever som holder på å lære seg skolespråket og dermed kan ha andre bakgrunnskunnskaper enn det læreren har forventet og dermed tradisjonelt har basert sine oppfatninger på.

### **Ulike metodologiske tilnærminger**

Til tross for at det har vært stor interesse for å orientere seg i nye teoretiske tilnærminger, konstaterer Burns, Freeman og Edwards (2015:597) at forskere i stor grad har holdt fast ved tradisjonelle metoder, som spørreskjemaundersøkelser, intervjuer og observasjoner. Parallelt har likevel også andre metoder vært utprøvd, som dagbøker, narrativer, etnografi og visuelle metoder, blant annet tegninger (jf. også Kalaja, Barcelos, Aro og Ruohotie-Lyhty 2016).

Dagens studier kan bygge sitt valg av metoder på innsikt fra tidligere forskning. For eksempel anerkjennes læreroppfatninger i dag som komplekse. Fives og Buehl (2012:486) bruker karakteristikken «komplekse, mangefasettete og varierte». At den sosiale og sosiokulturelle vendingen har ført til styrket oppmerksomhet mot kontekst og bakgrunn, har også ført til at oppfatninger i økende grad studeres i tilknytning til andre fenomen som aktørskap (agency), identitet, emosjoner og motivasjon (Kalaja mfl. 2016, Biesta, Priestly og Robinson 2015). Når kompleksitet løftes fram som et kjennetegn på oppfatninger, er det med andre ord ikke urimelig at metodologien tilpasses en ambisjon om å beskrive og forstå oppfatninger som komplekse fenomen. Et svar på de metodologiske utfordringene har vært å etterspørre flere longitudinelle studier for å kunne spore om og hvordan oppfatninger endres i ulike kontekster. Fives og Buehl (2012: 490) finner imidlertid bare én longitudinell studie i sin oversikt.

Når oppfatninger studeres som dynamiske system med utgangspunkt i kompleksitetsteori, trengs studier som i sitt design legger til rette for en integrert analyse av sosiale, kulturelle, historiske og politiske faktorer. Tilnærmingen til oppfatninger endres idet oppfatninger sees i relasjon *til* noe heller enn å være *om* noe. Burns, Freeman og Edwards (2015:597) påpeker at det å ta i bruk et dynamisk perspektiv er



metodologisk komplisert og blant annet krever nye måter å samle og håndtere data på. Foreløpig framstår likevel metodebruken som relativt tradisjonell også i studier inspirert av en dynamisk tilnærming ifølge de tre forskerne.

Fives og Buehls (2012) refleksjoner over metodologi skjer med utgangspunkt i de ulike dimensjonene i hvordan oppfatninger blir definert. Spørsmålet om oppfatninger skal betraktes som eksplisitte eller implisitte, har for eksempel ført til forskjeller i hvilke metoder som har vært ansett som velegnet for å studere dem. Når oppfatninger sees som eksplisitte, kan lærere spørres direkte og deres muntlige eller skriftlige svar kan brukes som analyseenhet. Svarene samles gjerne inn via spørreskjema eller intervjuer. En metodisk utfordring er at lærere av ulike grunner kan ha problemer med å gi uttrykk for sine oppfatninger, enten fordi de gir svaret de tror forskeren ønsker seg, eller fordi de har utfordringer med å artikulere oppfatningene (s. 474). Implisitte oppfatninger har blitt utforsket blant annet gjennom å analysere hvordan de kommer til uttrykk gjennom læreres redegjørelser eller handlinger, for eksempel undervisning eller undervisningsplanlegging. Forskerne må da gjøre inferenser om lærernes antatte oppfatninger. Slike studier krever at forskere har oppmerksomhet også mot egne bias, for eksempel i forskjeller som måtte finnes i hvordan de selv og lærere forstår sentrale begreper. En relativt ny metodologisk inngang som Fives og Buehl løfter fram, er å undersøke læreres metaforer knyttet til undervisning og læring, ettersom det kan gi kunnskap om læreres tenking og deres implisitte oppfatninger.

Utforskning av oppfatninger har også skjedd på ulike måter avhengig av hvordan forskerne forstår kontinuumet stabil–dynamisk. I slike studier står gjerne endring i fokus (Fives og Buehl 2012:474). Metodologisk er det først og fremst forskningsdesignet som varierer, avhengig av om endringene for eksempel studeres over et tidsforløp eller på tvers av situasjoner. Ofte studeres endring i oppfatninger via innovasjoner av ulike slag. Innovasjonene kan være forskerinitierte, eller de kan skje gjennom situasjoner der det skjer forandring i lærerens hverdag eller kompetanse, for eksempel i form av endringer i læreplaner eller læreres arbeidsfellesskap eller gjennom etter- og videreutdanning.

Som vi har vært inne på, er en viktig begrunnelse for den oppmerksomheten læreropfatninger har fått, at man ser et samsvar mellom oppfatninger og praksis. Når studier som har utforsket dette, har kommet

til ulike svar, kan én forklaring, ifølge Fives og Buehl (2012:481), nettopp være metodologiske utfordringer. De peker på at kvantitative tilnæringer gjerne har brukt små utvalg og utforsket korrelasjon mellom ulike mål for selvrapporing av oppfatninger og observasjoner av praksis eller selvrapporing av praksis. Slike metodiske valg gjør det vanskelig å fange kompleksiteten mellom oppfatninger og praksis. Ved kvalitative studier har det vist seg at selv om analyser som baserer seg på intervjuer og observasjoner, blir detaljerte, er grunnlaget for å trekke slutninger for forskjellig fra studie til studie. For eksempel varierer observasjonsdata fra noen få enkeltepisoder til gjentatte observasjoner over en lang tidsperiode. Også ulike operasjonaliseringer av oppfatninger ser ut til å kunne bidra til å forklare forskjellene i hvilken rolle oppfatninger spiller for praksis. Som vi har vært inne på, mener Fives og Buehl at man må skille mellom ulike funksjoner (filter, rammeverk, veiledning) som oppfatninger kan ha. Hvilken av disse funksjonene en oppfatning har, kan være avgjørende for i hvor stor grad den gjenfinnes i praksis. Fives og Buehl uttrykker det slik: «Beliefs that serve as filters or frames may appear less congruent with practice because of the influence of beliefs that function as guides» (s. 481). Noen oppfatninger ser altså ut til å komme i forgrunnen i den praktiske profesjonsutøvelsen. Utfra dette blir et viktig spørsmål i den empiriske forskningen nettopp å finne måter man kan utforske hvilke oppfatninger som har hvilke funksjoner i gitte praksissituasjoner.

## Avslutning

Uansett hvordan oppfatninger undersøkes, kan man likevel ikke komme bort ifra det vi kan kalle enkle faktum, nemlig at lærere kan gi uttrykk for oppfatninger de ikke har, at de ikke kan verbalisere oppfatninger de har, eller at de av ulike grunner ikke handler eller kan handle i tråd med egne oppfatninger. Også i fortsettelsen vil det kreves et mangfold av metodologiske innganger for å bidra til å utvikle forståelsen av læreres oppfatninger i tråd med skiftende teoretiske perspektiver. Burns, Freeman og Edwards (2015:597) er opptatt av at forskersamfunnet har beveget seg i retning av det de omtaler som «the lived complexity of the work of language teaching» og nå utfordres i å tenke ut over dagens

rammer for å fange både hvordan språklærere lærer sin profesjon, og hvordan språklæreres arbeid utøves.

Fives og Buehl (2012:489) peker på noen allmenne forbedringspunkter som etter deres vurderinger kan bidra til å flytte forskningsfeltet framover. De ser feltets metodemangfold både som en støtte og som en utfordring. Utfordringene knytter de både til kvalitative og til kvantitative tradisjoner. Kvalitative forskere har ikke vært gode nok til å relatere funn til tidligere empiri og teori, mener de. Mens man i kvantitative studier har brukt målemetoder som er svakt beskrevet og utviklet på små utvalg. Følgelig oppsummerer de to forskerne slik:

The field would undoubtedly benefit from larger, representative samples and less reliance on small samples of convenience, as well as more attention to reviewing the literature thoroughly for appropriate measures to be used or adapted before developing new ones. (Fives og Buehl 2012:489)

Også for den nordiske andrespråksforskningen er dette gode råd for å øke forskningskvaliteten og bidra til framgang. Vi trenger metode-mangfold, og vi trenger at forskere i utformingen av nye prosjekter er seg bevisst både teoretiske ståsted og metodologiske valg og tar utgangspunkt i innsikt fra tidligere forskning. Andrespråksforskningen har mye å lære av generelle studier av læreropfatninger. Samtidig har andrespråklærere ofte andre måter og betingelser for å utøve sitt lærervirke på, ikke bare sammenlignet med andre fag som matematikk eller kroppsøving, men også sammenliknet med andre språkfag. Dette er det viktig at andrespråksforskningen belyser. De spesielle betingelsene sammenlignet med andre språklærere er blant annet at skolefagets status er uklar, at andrespråksopplæringen ofte omhandler tema på tvers av skolens fag, at undervisningen i økende grad skjer i heterogene elevgrupper, at andrespråket og førstespråket kan ses i sammenheng, at andrespråklærere ofte får særlige omsorgsoppgaver for elevene, og at de utfordres på særskilte former for samarbeid med andre lærere. Andrespråksdidaktiske praksiser finnes dessuten ikke bare i skolen. Lærere har også særlige samfunnsoppdrag knyttet til språklæring og integrering i både barnehager og i voksenopplæringen. Språklig mangfold og andrespråklæring er dermed viktige tema i alle typer lærerutdanninger for å bidra til å forme lærere i møte med framtidssamfunnet.

## Litteratur

- Alisaari, Jenni, Leena Maria Heikkola, Nancy Commins og Emmanuel O. Acquah 2019. Monolingual ideologies confronting multilingual realities. Finnish teachers' beliefs about linguistic diversity. *Teaching and Teacher Education*, årg. 80, 48–58. doi:10.1016/j.tate.2019.01.003.
- Alstad, Gunhild Tomter 2013. *Barnehagen som språklæringsarena. En kasusstudie av tre barnehagelæreres andrespråksdidaktiske praksiser*. Avhandling for graden ph.d. Universitetet i Oslo: Det humanistiske fakultet.
- Biesta, Gert, Mark Priestly og Sarah Robinson 2015. The role of beliefs in teacher agency. *Teachers and Teaching. Theory and practice*, årg. 21, nr. 6, 624–640. doi: 10.1080/13540602.2015.1044325.
- Block, David 2003. *The Social Turn in Second Language Acquisition*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Borg, Simon 2006. *Teacher Cognition and Language Education. Research and Practice*. London: Continuum.
- Burns, Anne, Donald Freeman og Emily Edwards 2015. Theorizing and studying the language teaching mind: Mapping research on language teacher cognition. *The Modern Language Journal*. Årg. 99, nr. 3, 585–601. doi:10.1111/modl.122450026-7902/15/585-601.
- Danbolt, Anne Marit Vesteraas og Lise Iversen Kulbrandstad 2008. *Klasseromskulturer for språklæring. Didaktisk fornying i den flerkulturelle skolen*. Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Dörnyei, Zoltán og Stephen Ryan 2015. *The psychology of the language learner revisited*. New York: Routledge.
- Ekspertgruppa 2016. *Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Firth, Alan og Johannes Wagner 1997. On discourse, communication, and (some) fundamental concepts in SLA research. *The Modern Language Journal*, årg. 81, nr. 3, 286–300.
- Fives, Helenrose og Michelle M. Buehl 2012. Spring cleaning for the 'messy' construct of teachers' beliefs: What are they? Which have been examined? What can they tell us? I K.R. Harris, S. Graham og T. Urdan (red.). *APA Educational Psychology Handbook. Vol 2. Individual Differences and Cultural and Contextual Factors*. American Psychological Association, 471–499. doi: 10.1037/13274-019.

- Ganuza, Natalia og Christina Hedman 2015. Struggles for legitimacy in mother tongue instruction in Sweden. *Language and Education*, årg. 29, nr. 2, 125–139. doi: 10.1080/09500782.2014.978871.
- Gilham, Polly og Sara Fürstenau 2020. The relationship between teachers' language experience and their inclusion of pupils' home languages in school life. *Language and Education*, årg. 34, nr. 1, 36–50. doi: 10.1080/09500782.2019.1668008.
- Golden, Anne og Lars Anders Kulbrandstad 2019. Læreroppfatninger om Det felles europeiske rammeverket – en nettbasert spørreundersøkelse. *NOA. Norsk som andrespråk*, årg.35, nr. 2, 41–64. <http://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1772>.
- Gujord, Ann-Kristin H. og Gunhild Tveit Randen (red.) 2018. *Norsk som andrespråk. Perspektiver på læring og utvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Haukås, Åsta 2016. Teachers' beliefs about multilingualism and a multilingual pedagogical approach. *International Journal of Multilingualism*, årg. 13, nr. 1, 1–18. doi: 10.1080/14790718.2015.1041960.
- Hedman, Christina og Ulrika Magnusson 2020. Teachers' acts of legitimation in second language education in Swedish upper secondary schools. *Language and Education*. doi: 10.1080/09500782.2020.1775245.
- Hegna, Jorunn og Heike Speitz 2020. PPU-studenters oppfatninger om elevenes flerspråklighet som ressurs i alle fag. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, årg. 104, nr. 1, 18-29. doi: 10.18261/issn.1504-2987-2020-01-03.
- Holmen, Anne og Lise Iversen Kulbrandstad 2013. Nordand – en nordisk andraspråksresa. I M. Axelsson, M. Carlson, Q. Franker og K. Sandwall (red.). *Profession, politik och passion. Inger Lindberg som andraspråksforskare. En vänbok*. Göteborg, 177–190. <http://hdl.handle.net/11250/2352370>.
- Huhtala, Anne, Marjo Vesalainen, Raili Hildén og Juhani Rautopuro 2019. Finländska svensklärarens undervisningspraktiker och deras samband med elevers inlärningsresultat. *Nordand. Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, årg. 14, nr. 1, 4–24.
- Iversen, Jonas Yassin 2020. Pre-service teachers' narratives about their lived experiences of language. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. doi: 10.1080/01434632.2020.1735400.

- Jakobsen, Liivi 2019. Lärares uppfattningar om responsfokus och responsätt för vuxna nybörjarstuderandes texter i svenska som andraspråk. *Nordand. Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, årg. 14, nr. 1, 25–47.
- Jalali-Moghadam, Niloufar og Christina Hedman 2016. Special education teachers' narratives on literacy support for bilingual students with dyslexia in Swedish compulsory schools. *Nordic Journal of Literacy Research*, årg. 2, 1–18. doi: 10.17585/mjlr.v2.224.
- Johnson, Karen E. 1992. The relationship between teachers' beliefs and practices during literacy instruction for non-native speakers of English. *Journal of Reading Behavior*, årg. 24, nr. 1, 83–108.
- Kalaja, Paula, Ana Maria F. Barcelos, Mari Aro og Maria Ruohotie-Lyhty 2016. *Beliefs, Agency and Identity in Foreign Language Learning and Teaching*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Kiss, Tamas 2012. The complexity of teacher learning. Reflections as a complex dynamic system. *Journal of Interdisciplinary Research in Education*, årg. 2, nr. 1, 17–35.
- Kulbrandstad, Lars Anders 2007. Lærerstudenter og språklig variasjon. En holdningsundersøkelse. *Nordisk Pedagogik*, årg. 27, 357–372.
- Kulbrandstad, Lise Iversen 2012. Norsk andrespråksforskning. En status i lys av NOA-konferansene 2004–2012. *NOA. Norsk som andrespråk*, årg. 28, nr. 2, 49–72. <http://ojs.novus.no/index.php/NOA/index>.
- Larsen-Freeman, Diane 1997. Chaos/complexity science and second language acquisition. *Applied Linguistics*, årg. 18, nr. 2, 141–165.
- Lave, Jean og Etienne Wenger 1991. *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lei, Lei og Dilun Liu 2018. Research trends in applied linguistics from 2005 to 2016. A bibliometric analysis and its implications. *Applied Linguistics*, 1–23. doi:1093/applin/amy003.
- Lucas, Tamara, Ana Maria Villegas og Adrian D. Martin 2015. Teachers' beliefs about English Language Learners. I H. Fives og M. G. Gill (red.). *International Handbook of Research on Teachers' Beliefs*. New York: Routledge, 453–474.
- Lundberg, Adrian 2019. Teachers' beliefs about multilingualism: findings from Q method research. *Current Issues in Language Planning*, årg. 20, nr. 3, 266–283. doi:10.1080/14664208.2018.1495373.

- Macaro, Ernesto 2010. Second language acquisition: the landscape, the scholarship and the reader. I E. Macaro (red.). *The Continuum Companion to Second Language Acquisition*. London: Continuum, 3–28.
- May, Stephen (red.) 2014. *The Multilingual Turn. Implications for SLA, TESOL and Bilingual Education*. New York: Routledge.
- Molander, Anders og Lars Inge Terum 2008. Profesjonsstudier. En introduksjon. I A. Molander og L.I. Terum (red.). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget, 13–28.
- Monsen, Marte 2014. *Store forventninger? Læreroppfatninger om eksterne leseprøver*. Avhandling for graden ph.d. Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet.
- Murphy, Audrey Figuero og Bruce Torff 2019. Teachers beliefs – about rigor of curriculum for English language learners. *The Educational Forum*, årg. 83, nr. 1, 90–101. doi:10.1080/00131725.2018.1505991.
- Palviainen, Åsa 2012. Lärande som diskursnexus. Finska studenters oppfatninger om skoltid, fritid och universitetsstudier som lärokontexter för svenska. *Nordand. Nordisk tidskrift för andrespråksforskning*, årg. 7, nr. 1, 7–36.
- Pesch, Anja Maria 2018a. *Å skape rom for flerspråklighet. En studie av diskursive vilkår for barnehagens språklige praksis med flerspråklige barn*. Avhandling for graden ph.d. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- Pesch, Anja Maria 2018b. Syn på flerspråklighet som diskursive vilkår for barnehagens samarbeid med foreldre til flerspråklige barn. *NOA. Norsk som andrespråk*, årg. 34, nr. 1–2, 158–188. <http://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1562>.
- Pettit, Stacie Kae 2011. Teachers' beliefs about English language learners in the mainstream classroom. A review of the literature. *International Multilingual Research Journal*, årg. 5, nr. 2, 123–147. doi: 10.1080/19313152.2011.594357.
- Richards, Jack C. og Theodore S. Rodgers 2014. *Approaches and Methods in Language Teaching. Third Edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Randen, Gunhild Tveit, Anne Marit Vesteraas Danbolt og Kirsten Palm 2015. Refleksjoner om flerspråklighet og språklig mangfold i lærerutdanningen. I I. M. Lindboe, G. T. Randen, T. A. Skrefsrud og S. Østberg (red.). *Refleksjon og relevans. Språklig og kulturelt mangfold i lærerutdanningene*, Vallset: Oplandske Bokforlag, 65–94.

## **Abstract**

What influences teachers' professional practices has received increasing attention the past decades. One expanding research topic has been how teachers' beliefs about teaching and learning affect practice in schools and kindergartens. Second language teachers' beliefs is a rather new topic in Nordic second language research, but rather well established internationally. In this article, we first introduce earlier research with a focus on research from Norway and the other Nordic countries. Then we use two reviews of research published in English to discuss theoretical and methodological approaches in the field. An important question is connections between beliefs and practices, and how these can be studied. The importance of methodological pluralism as well as the importance of building on earlier research and being aware of one's own theoretical position and methodological choices are stressed.

*Keywords: teacher beliefs, second language teaching, second language teachers, multilingualism, theoretical and methodological development*